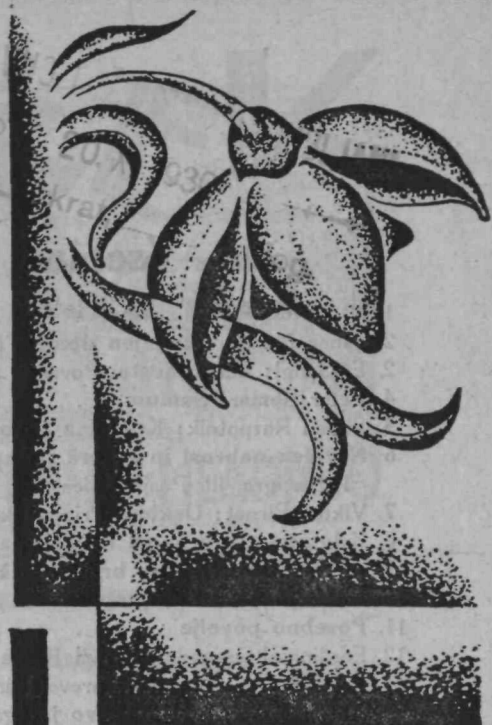

L

ISPO

DOBA

MI

SLOVENE

SKO · MIA

IDINO

LETNIK XXXII

1930/31,

ŠT. 2.

NOV
C
F
V

Vsebina drugega zvezka.

	Stran
1. 10. oktober 1920. Risba	33
2. Janez Mejaš: Osamljen domek. (Koroška zgodba.)	34
2. E. Gangl: Zlato mesto. Povest	36
4. Peter Romar: Samum	38
5. Šimen Razpotnik: Kraljična v vodnjaku. (Čarobna pravljica)	39
6. Nožiček nabrusi in — brž poskusi! I. Različne igrčke iz sadežev. II. Sestav- ljalna igra. III. Pasja hišica	42
7. Viktor Pirnat: Uskoki. Pripovedka	44
8. Kdo zna zlesti skozi košček papirja?	45
9. A. Šavli: Vrabca na brzojavni žici	46
10. Kako je nastal daljnogled	47
11. Posebno povelje	47
12. Ferdinand Ossendowski: Življenje in prigode male opice. (Dnevnik šimpanzke „Kaške“.) Iz poljščine prevaja dr. Rudolf Molè, ilustrira Mirko Šubie	48
13. Anton Debeljak: Detinstvo jarega junaka	51
14. Razvedrimo se!	54
15. Kotiček gospoda Doropoljskega	56
16. Iz mladih peres. (Prispevki „Zvončkarjev“.)	Tretja stran ovitka.

**Pričujoči številki smo priložili položnice. Prosimo, da nam brž
nakažete naročnino! Vsak Zvončkar pa naj pridobi vsaj še enega
novega naročnika!**

»Zvonček« izhaja med šolskim letom v zvezkih vsak mesec in stane v naprejšnjem plačilu za vse leto 30 Din, za pol leta 15 Din, za četrt leta 7-50 Din. Posamezni zvezki po 3 Din.

Uprava »Zvončka« je v Ljubljani, Frančiškanska ulica št. 6, Učiteljska tiskarna. — Na ta naslov pošiljajte naročnino in reklamacije!

Na naročila brez istodobno vposlane naročnine se ne oziramo.

Rokopise pošiljajte na naslov: Uredništvo »Zvončka« v Ljubljani, Krakovski nasip 22.

Rešitve ugank, nalog itd. sprejemamo le prvih 8 dni po odpravi vsakega zvezka.

Glavni in odgovorni urednik: Dr. Pavel Karlin v Ljubljani. — Izdaja Konzorcij »Zvončka« (Dr. Tone Jamar). — Tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani (predstavnik Francè Štrukelj).

ZVONČEK

LIST · S · PODOBAMI · ZA · SLOVENSKO · MLADINO

Štev. 2.—XXXII.

Oktober 1930.

JANEZ MEJAŠ:

Osamljen domek.

(Koroška zgodba.)

Daleč gori, tam nad Velikovcem, stoji domek, čisto na samem, domek med drevjem, pohleven, tih. Kakor svet zase, nikomur napoti, nikamor podložen. Ali tudi njega so bili zasegli hudi časi.

Bilo je v onih burnih dneh, ko so ljudje na Koroškem odločevali, kam naj pripadejo njihovi domovi: na našo ali na nemško stran. In tisti Kašnikov domek je glasoval tedaj za nas. Pod naše okrilje si je želel, po našem toplem ognjišču koprnel, zato da bi ne bil tako osamljen. Prav kot zapuščeno otroče je iztezal rokico za mamico.

Toda premalo je bilo teh, ki so koprneli k nam, zato so podlegli in ostali osamljeni, bedni gori pri hudi mačehi...

Kašnikova Lenca je bila tedaj majceno dekletce. Hodila je v šolo v bližnji trg in je že nekoliko razumela in občutila, kaj je hudo in kaj ni. Tisti dan je pravkar pobirala tepke pred hišo, ko je zaslišala vrišč, ki se je bližal prek polja. In je videla prihajati trop mož z gorjačami. Pustila je tepke in stekla v hišo.

»K nam prihajajo!« je zavpila plašna, zakaj zaslutila je bila nevarnost.

Mati Kašnica je omahnila na klop pri ognjišču, od hudega sklenila roke, a Lenca je planila v hlev do očeta.

»Oni prihajajo — bežite, oče!« Kakor bi se bala samo za očeta, ne zase. Njej ne bodo storili nič, si je mislila, morda tudi materi ne, ali očeta bodo, očeta!

Kašnik je samo prisluhnil in koj uganil hudo uro. Zato, ker ne mara biti suženj v svojem domu, prav zato ga bodo! Kaj naj ukrene? Naj brani domek, naj brani družino? Ne, ni mogoče, onih je preveč, kar pomendrali bi ga!

»Oče, bežite!« je ponovila Lenca. Sirotica se je tako bala zanj.

Tedaj so oni že prihrumeli pred hišo. Kašnik ni vedel, kako naj ukrene. Prijel je Lenco za roko, jo zopet izpustil pa zbežal za hlev. Od tam prek vrta ob seči v gmajno in dalje v hosto.

Oni so bili medtem planili v hišo. »Kje je Kašnik?« so vpili. »Kanalja! Mi ga bomo ubili!«

Mati Kašnica se je stisnila k ognjišču in molčala, kakor nema. Lenca je pa stopila pred one. »Očeta ni...« je rekla.

»Kje je?« so jo tresli za rame.

»So šli z doma...« je povescila glavo.

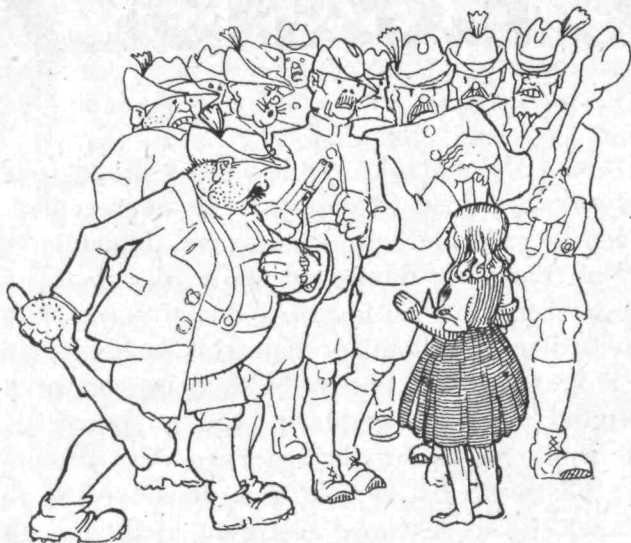
Nato so oni pretaknili vse kote, prekucnili klopi, postelje, celo v peč so vtaknili nos. Potem so prebrskali svisli in hlev. Lenca jih je spremljala po vseh kotih in izbah, nič se jih ni bala ta Lenca. Nu, ker Kašnika niso našli, so stresli nazadnje svojo zeleno jezo nad kravico v hlevu. Pričeli so jo obdelavati z gorjačami, kar se je dalo. Lenca je

nemo gledala to treskanje jeze, kar otopela je. Kakor bi topli njo, prav tako jo je bolelo, ko so udrihali po kravici.

Nu, jezo so si ohladili pa so šli. Zvečer so se vrnili, naslednjo noč zopet, Kašnika niso našli.

Mati Kašnica ni mogla niti iz hiše, bila je bolna od samih nadlog. Lenco pa so težile brige za očetom. Mati je skuhala koruznih žgancev in rekla Lenci: »Na, nesi očetu! Kar kliči po hosti, se bo dro oglasil.«

In Lenca je vzela lonec pa bosála, ob seči skozi gmajno v hosto. Tam je iskalo sirote očeta, klicalo ga in ga v resnici priklicalo. Za neko skalo je tičal pa kar planil k Lenci, ko jo je zaslišal. Vsa srečna

mu je ponudila žgance, saj je bil tako hudo lačen. In mu je pravila z veliko brižnostjo, kako je doma, kako ga iščejo in kako razkopavajo domek. Oče jo je molče poslušal, potem jo ljubeznivo objel. In Lenca je šla.

Skozi dva tedna mu je nosila hrane in novic, dokler niso oni hudi možje odnehali in pozabili na Kašnika. Počasi jim je prešla zla na mera in vroče glave so se jim ohladile.

Tedaj je šla Lenca in prijela očeta za roko: »Kar domov, oče,« je rekla. »Onih ni več, a domek se ni podrl.« In ga je peljala za roko iz hoste, kakor skrbna mati trudnega sina. On je stopal za njo, krotek in vdan. Saj je bila Lenca tako skrbna in dobra, toda resna, kot bi bila občutila že vse reve in nadloge sveta. »Kar domov, oče, domek še stoji,« ga je spodbujala, trudnega in bednega.

»Da, še stoji,« je pritrdil. »In še bo stal...«

Pospešila sta korak, poživljena, sveža. Iz za drevja se jima je nasmehnil domek, zdrav, jak, čeprav uboren. Ta pohlevni domek, čim bolj skrit, osamljen, tem bolj ljubeč in drag...

2.

Sedaj ni več vedel natanko, je li bila ta druga roka resnica ali je bila zgolj privid, ki se je nepozvan in nevšečen pojavil spričo velikanove dlani, na kateri stoji njegova domačija. Ali ima on, gospodar, dovolj moči, da odbije od svoje hiše vsako vidno in nevidno silo, ki preži nanj in mu hoče izpodnesti varna tla pod nogami? Ono velikanovo dlan bi odlomil v zapestju, da bi tako pretrgal moč mišic in kit sovražne roke. Potem bi ta dlan vodoravno plavala v njegovi deloljubni volji, kakor plava brod po mirni gladini jezera, ki mu ravna krmilo večča brodarjeva roka. Vse drugo, kar je človeškega, more odstraniti on, človek, ki ni imel svojih rok za igranje. Na svojih dlaneh, ki so se vanje zastrmeli njegovi pogledi, je videl vse križem tekoče črte in brazde, ki so se vile med žulji. Kakor bi bile te dlani iz voska, ki se je v težki minuti zle slutnje vanjo zagrebla njegova glava, da so se v dlani, z voskom obložene, odtisnile brazde in črte njegovega lastnega čela in lica ...

Kakor da nosi človek samega sebe, vso svojo muko in skrb in tudi svoje veselje, kadar pride, in vso svojo žalost, kadar besni po duši, sam v svojih rokah, kakor da iz teh črt in brazd, posnetih z lica in čela, in iz teh žuljev, ki jih je popotna palica postavila med nje, raste vse, kar ima: hiša in hram in lipa z razčesano krono, zelenim oblakom enako! Kakor da bi brez teh rok in dlani ničesar ne bilo, kar je, kakor ničesar ne bo, kadar teh rok in dlani ne bo več! In če bo, ne bo več to, kar je, ker bodo roke in dlani mirno sklenjene počivale tam doli pri svetem Jakobu, ko bo druga roka in dlan nad njimi dobrotno položila rjavo in zeleno odejo. In morda bo ta druga roka in dlan najdobrotljivejša, kar jih je kdajkoli bilo na svetu! Vsaj zanj, za Moratiča.

Moratič se je od zidanice, z lepoto pravkar ogledovane pokrajine v očeh, napotil v skedenj, kjer je sedel na prag, kakor da ga je upehala

teža teh misli. Roka mu je segla v kot, kjer so stali otepi slame. Na teh bilkah, ki se sedaj tako mehko in prožno vijejo in spletajo med njegovimi prsti, so se nedavno še zibali in sklanjali zlati pšenični klasi — tako sveti plodovi ljube in dobre domače zemlje, da krasé celo pozlačena vratca tabernakla v hiši Gospodovi: pšenični klas in vinski grozd!

Zgoraj na brajdi visi toliko in takih grozdov, da bi bil vsak od njih lahko v okras božjim vratcam. Tako poln je jagod in jagode so tako polne sladkega, opojnega soka, kakor je bilo vsako pšenično zrno napeto od čudovite snovi, ki nam daje moko in hleb. Je-li: pšenica in vino — to je Kristus? Meso in kri? Kruh in življenje? In če nosi on, Moratič, vse na svojih dlaneh in se mu lepota domače zemlje iskri v očeh, ali tudi pšenični klas in vinski grozd ne rasteta iz njegovih dlani? Ne zori li iz njih vsako zrno in vsaka jagoda? Ni li torej tudi on tesar zlatih vratc v hiši Njegovi, ki potemtakem — ker je pšenica — meso in vino — kri, dozorela iz njegovih dlani — tudi On raste iz njegovih dlani — raste, raste tako mogočen, veličasten in edin, da je tista velikanova dlan samo Njegova dlan, da je Moratičeva domačija igrača samo v Njegovih rokah, in da je on, Moratič, s svojimi dlanmi, z vsemi črtami in brazdami, z vsem, kar je in kar ima, z ženo in z deco in z lepoto domače zemlje v očeh spojen z Njim, iz Njega, iz Njegovih dlani — kakor je žarek iz solnca, solza iz očesa, vzdih iz duše in strela iz oblaka!

Kristus — Gospod! Zakaj če je on, Moratič, iz Njega, je v njem, v Moratiču, del Njega, ki bodi češčeno Njegovo ime! Nekje mora tudi njemu, Moratiču, biti kraj in konec. Ves ta burni tok misli mora nekje imeti svoj izvor, nekam mora biti usmerjen, nekam se mora izliti. Morda vre izza pozlačenih vratc, izpod božjega grozda kaplje sok življenja, izpod božje pšenice se drobi kruh življenja! Če ni resnice za božjimi vratci, ki jih krasi pšenica in grozd iz njegove dlani, kje pa je potem resnica? In jaz sem resnica in življenje! Torej vre vse izza božjih vratc in se izteka vse za božja vratca, in iz tega brezdanjega studenca kipi in vre tudi tok njegovih misli, iz te božje njive raste on, Moratič; v tem nedoumnem kolobarju kruha, krvi, resnice in življenja, ki teče iz sebe in se vekomaj izliva vase, je bil, je in ostane on, Moratič! — Ker ne more biti nekje, kjer nič ni, je bil, je in ostane samo tam, kjer gori plamen življenja, kjer se leskečejo kakor ščit božjega vojščaka zlata vratca! V božjem zavetju je, v zavetju podobe kruha in vina, greje se v luči resnice in življenja!

— Usmili se me, Gospod! — jekne glas kakor preplašena misel, ki jo je temna senca odvrnila od ravne poti.

Med tem so se Moratičevi prsti igrali s pšenično slamo in so kar tako mimogrede napletli tri pramene kite, ki jih je desnica ovijala in prepletala okrog leveice, da je ta od zapestja dalje mahoma tičala v lični, svetlorumeni copatki. En par in še en par in še tretji par: za Franceta, najstarejšega sina, prvi par; za Joška, drugega sina, drugi par; za Metko, hčerko edinko, tretji par. In tudi ti trije pari copatk? Tudi te je napletla ljubezen izza pozlačenih vratc! Cop — cop — cop: tihi, zadušeni koraki otrok — tudi ti naj slavo pojó ljubezni, ki je rodila pšenično slamo!

(Dalje prih.)

PETER ROMAR:

Samum.

Samum (naglasí zadnji zlog!) je vroč (do 56° C) in suh pustinjski veter, ki se pojavi tu pa tam v Alžiriji, Siriji, Arabiji in Zapadni Indiji. V brezmejnih pustah imenovanih pokrajin dvigne ogromne množine peska in prahu in traja včasih tudi do sedem dni. Najbolj pogost je od meseca maja do septembra, po solnčnem zahodu. Gorjé takrat karavanam v prostrani puščavi, če ne morejo pravočasno priti na varno!

Neki raziskovalec Sahare mi je popisal ta vremenski pojav v milejši obliki takole:

Bilo je ob dvanajstih, o poldnevu, ki je mogoč samo poleti pod brezoblačnim nebom Arabije, v izsušeni pusti, ko so pričeli nenadoma pihati od juga vroči vetrovi; ozračje pa je postajalo vedno bolj žgoče in soparno. Strahoma sem vprašal svojega tovariša, kaj to pomeni, toda ni mi vedel dati odgovora. Ozrla sva se po našem vodniku Salimu, da bi ga vprašala; ta je pa imel obraz že skrit v svojem belem plašču, sedel je sključen na hrbtu svoje kamele in nam ni odgovoril. Njegova sodruga, dva šeraratbeduina, sta storila isto in nista spregovorila besede. Končno, ko sva morala vprašanje ponoviti, je pokazal Salim na majhen, črn šotor, ki je stal nedaleč pred nami, in je rekel: »Če pridemo tja, smo rešeni!« Dostavil je še: »Pazita, da se vama dromedarja ne ustavita in ne vležeta na tla.« Nato je pošteno oplazil z bičem svoje živinče in molčal...

Gledali smo prestrašeni proti šotoru; oddaljen je bil le kakih dve sto korakov. Veterni sunki so bili vedno bolj močni in vroči in le z največjo težavo smo priganjali naše živali naprej. Obzorje se je popolnoma potemnilo, žarelo je v vijoličasti barvi in se nam je zdelo, kakor bi ga zagrinjale težke zavese; istočasno nam je pa plulo nasproti dušljivo, nevzdržno vzdušje kakor iz velikanske peči. Naše živali so se pričele vrteti v kolobarjih in

zgbati kolena; hotele so se vleči na tla. Šamum je bil tu. Midva sva seveda sledila zgledu Arabcev, si zastrla obraza in le s krepkimi udarci, sunki in glasnim priganjanjem sva prisilila živali, da so korakale proti šotoru — edinu nemu zavetišču v brezmejni pusti.

Bilo je temno kakor v vihar ni noči in vročina takò žgoča, da sva mislila, da se je pod nami odprlo žrelo ognjenika. Baš o pravem času smo dospeli do šotor a in v trenutku, ko je pripihal najmočnejši val strupenega vetra, smo že ležali pod streho, zleknjeni na tleh z zavitim i glavami, misleč da se bomo skoro zadušili; naše živali so pa popadale kakor mrtve po pesku in z iztegnjenimi vratovi čakale, da se poleže orkan.

Ob našem prihodu ni bilo razen stare Beduinke nikogar v šotoru. Ko je videla, kako je pet krepkih mož planilo brez pozdrava v njeno zavetišče, je pričela glasno zabavljati, imenovala nas je morilce, roparje in kaj vem še vse. Naš vodnik pa jo je prav hitro potolažil. »Prijetelji!« je zaklical in se brez druge besede vrgel na tla. Vsi smo sledili njegovemu zgledu in storili isto.

Približno deset minut smo nepremično ležali; obkrožala nas je neznosna, pekoča vročina kakor bi ležale nad nami velike množine razbeljenega železa. Ko so pričele v mirnem vetru nalahno frfotati stene šotor a, smo spoznali, da je najhuje prestano. Vstali smo, napol mrtvi od onemoglosti, in vzeli odevke raz obraze. Moji tovariši so bili bledi in prepadeni, bolj podobni mrličem kakor živim ljudem, jaz skoro gotovo tudi.

Stopil sem iz šotor a in pogledal po živini. Kamele so ležale kakor mrtve na tleh. Temno je bilo kakor v rogu; toda mrak ni trajal dolgo. Kmalu je zopet posijalo solnce. Dokler je trajal samum, je bilo ozračje brez peska in prahu, tako da si nisem mogel tolmačiti, kako je mogla nastati tako strašna tema.

ŠIMEN RAZPOTNIK:

Kraljična v vodnjaku.

(Čarobna pravljica.)

(Konec.)

Globoko v vodnjaku pa je čakala bela žena na otroka. Sedem noči je pošiljala svoje tri zlate ribice v Majine sanje. Prosile so jo: »Pridi, Maja, vrni se, vrni! Vila se joče po tebi!« Slehern o noč so prosile pristrčneje in obljubljale otroku zlato, bisere in druge dragocene reči. V osmi noči pa so ji zagrozile z zlo kaznijo.

Maja se ni dala preprositi in tudi grožnje se ni ustrašila. Samo izogibala se je vodnjaka, ker se ga je bala. Tudi njena mamica je hodila po vodo rajši v drug studenec v vasi.

Toda vila je izpolnila obljubljeni grožnjo. Strašno se je maščevala. Iz majhne črne škatl ice, ki jo je stražila dan in noč stara kra stača v najtemnejšem kotu grada, je natresla črnega prahu v vodo: in prišlo je gorje. Prvi dan je zbolelo in poginilo v vasi sto ovac, nato sto krav in tretji dan sto konj. Grozen strah je prevzel prebivalce. Četr ti dan so pomrle vse kokoši, nato gosi in race.

Nočni čuvaj pa je videl o polnoči, kako so se dvignile iz vodnjaka tri plapolajoče lučke, videl je tri ognjene ribice, kako so pla-

vale po zraku in izginile v hišici, kjer sta stanovali Maja in njena mamica.

Povedal je na vasi, kar je videl ponoči. Vsi so poslej starko in njenega otroka smatrali za zli čarovnici in so ju dolžili, da sta krivi njihove nesreče.

»Vrzite ju v vodo! so vpili, »vrzite ju k žabam in pajkom v vodnjak!« Če se je Maja le prikazala na cesti, so jo topli in zasmehovali. Njena mati se ni upala več iz hiše; deklica pa je jokala, ker je vedela, da je nesrečo poslala vila, ker ni prišla k njej nazaj. Toda v vodnjak ni več hotela, preveč je imela rada svojo mamico, solnce in jasno nebo.

»Ljubo, zlato solnčece, svetuj mi in pomagaj mi!« je prosila, jokala in sklepala proseče ročice. A solnce je molčalo.

In vsako noč je poginilo sto živali v vasi. Vsak dan so bili vaščani bolj srditi na starko in njenega otroka. Njega jutra niso mogli več krotiti grde svoje jeze. S kamni v rokah so se približali hišici in že je jelo butati v vrata in treskati na tenke stene. Debel kamn je priletel skozi preluknjano streho celo v sredino sobe.

Toda postalo je še slabše. Deveti dan so ovenele po vrtovih vse cvetice in v desetem jutru so popadali sadovi nezreli z dreves. Beda in žalost je ležala nad vso vasjo. Le pšenica na poljih je ostala še nepokvarjena. »Če tudi ta

ovene, moramo od lakote umreti!« so tarnali ljudje.

Vsako noč pa so priplavale žolte ribice v Majine sanje in so jo klicale in vabile; sleherno noč je čakala vila na robu vodnjaka na Majo. In tiho sta plakali vrbi...

Maja je stala ob oknu, jokala in gledala za zahajajočim solncem. »Ljubo, zlato solnčece, svetuj mi in pomagaj mi!« Kolikokrat ga je že prosila na isti način. In glej, čudo! Solnce se ji je nasmehnilo in ji odgovorilo: »Maja, pojdi, vrni se k vili!« Deklica je ubogala. Brž ko se je znočilo, se je napotila k vodnjaku. Vrbi sta vztrepotali, ko sta zagledali otroka, in zaplakali. Radi bi ga zadržali, toda vedeli sta, da je njegova vrnitev potrebna, sicer pomrje vsa vas. Maja se je nagnila čez rob, vrbi sta razgrnili svoje veje kakor zagrinjalo okoli nje — nagnila se je — in padla v vodo.

Padla pa je v razprostrte viline roke. Isti trenutek je steklena palača zatrepotala v silnem potresu; treskanje je nastalo v zemlji, valovi so visoko pljusknili in veter je brenčeče zatulil. Tisoč drobnih lučic se je prižgalo po vseh kotih.

Prestrašena je dvignila Maja objokane oči, zavpiti je hotela — pa je ostrmela. —

Vila je stala pred njo, imela pa je dolgo modro oblačilo in zlato krono v laseh. Steklene stene so izginile; vse je bliščalo v belem mramorju. Na gladkih tleh so ležale pestre mehke preproge, raz strop pa je visela nalik veliki pravljčni ptici bleščeča svetiljka. Ob vratih so stali dečki z dolgimi svetlimi kodri, oblečeni v sinje žametne suk-njiče in svilene hlačke. Zlate verižice so imeli obešene okrog vratu in srebrne čevljičke na nogah. Trikrat so se priklonili pred Majo.

»Zahvaljujem se ti, Maja,« reče čudovito lepa žena, »zlomila si zli čar, ki je ležal na meni. Nevesta gorskega kralja sem. Vodni duh me je začaral v vilo in moje tri gospodiče v ribe. Ker mu nisem hotela slediti v njegov grad sredi morja, me je odpeljal z doma mojega očeta in me prognal v ta stari vodnjak. 'Tako dolgo boš ostala zakleta,' je prisegel, 'dokler ne pride prostovoljno k tebi deklica z drugega sveta.' Ker si danes prišla, si me odrešila. V zahvalo vzemi vse zaklade, ki jih vidiš pred seboj.«

Maja je trepetala od sreče. »Pomagajte najprej vaščanom!« je prosila. Prijazno in milostno se je sklonila kraljična, vzela iz rok prvega dečka srebrno škatico, odprla pokrov in pihnila vanjo. Zlat prah se je dvignil iz nje, se razpršil in padel v vodo. »Vse bo zopet dobro, Maja.« Nato je položila svojo roko na njeno glavico — Maja je zaspala. Ko se je prebudila, ni bilo ne vile in ne lepih dečkov, izginil je beli gradič. Toda tri košare, polne srebrnih žog in zlatih kroglic pa gora dragocenih biserov so ležali pred Majo na travi.

Čudila se je stara mamica, ko je našla isti dan v vedru namesto vode cel zaklad. Drugi dan je bilo v njem samo čisto zlato. Tretjega dne je pa s polnim čebrom biserov dvignila iz vode tudi — svojo ljubljeno Majo.

Kako se je razveselila starka! Jokala je med smehom od samega veselja. Zaklade sta pa spravili in varno skrili v svoji koči.

Tisti dan so dvignile vse ovenele cvetke svoje glavice in se zopet nasmehnile solncu, sadje je zopet viselo na drevju, imelo je rdeča ličeca in bilo je sladko ko med. Kar je bilo pa največje čudo: vse živali, ki so poginile, so stale zopet v hlevih. In žetev je bila bogata kakor nikdar prej.

Sedaj šele je Maja vsem povedala zgodbo o začarani kraljični. Vaščani so se strašansko čudili in so seveda takoj prosili njo in starko oproščenja za vso bol, ki so jo jima prizadejali.

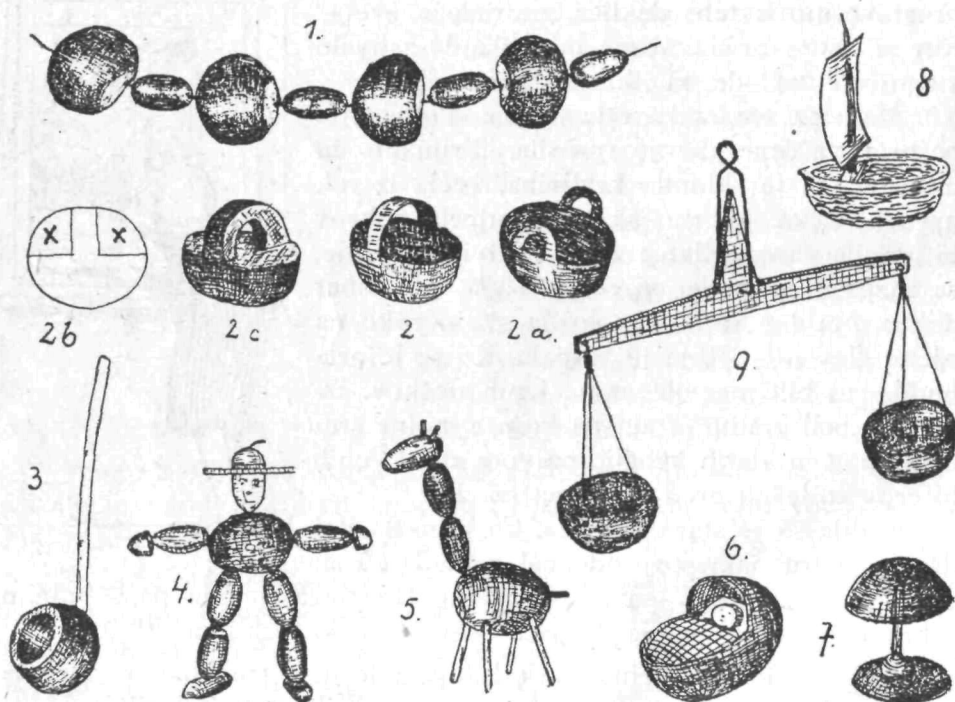

Maja je dala sezidati v bližini vodnjaka lepo hišo z rdečo streho in svetlimi okni. Nad vrati so bile naslikane na belem kamnu tri zlate ribice, nad njimi pa je bilo napisano s srebrnimi črkami: Pri začarani kraljični.

Nožiček nabrusi in — brž poskusi!

I. Različne igračke iz sadežev.

Drevesnih sadežev prav najrazličnejših vrst najdemo v veliki množini povsod. Posebno sedaj v jeseni dobimo lahko na popoldanskih sprehodih vse polno svežega divjega kostanja. Seveda ga ne bomo nabrali kar cele vreče, da bi se nam doma pokvaril, temveč zadostuje nam le nekaj lepo oblikovanih komadov, da poskusimo na njih svojo spretnost in napravimo iz njih marsikaj fletnega. Če si napolnimo še žep z velikim želodom, lahko kar pričnemo.

Par kostanjev in želodov previdno preluknjamo s tenkim svedrom. Iz teh si napravi lahko naša sestra prav lepo ovratno verižico, če jih naniza lepo razvrščene na močno nit (glej sliko 1). Slika 2 do 2c nam pokaže, kako izobličimo iz tega sadeža dve drobni košarici, ki sta v vsaki kuhinji za punčko prav dobro uporabljivi. Najprej vrežemo v lepo oblikovan kostanj z ostrim žepnim nožem zarezo (2b), odrežemo oba stranska dela (X) proč in pričnemo dolbsti košarico (2c).

Če hočemo napraviti pipo (slika 3), odrežemo kostanju polovico proč, ga izdolbemo in pritrdimo nanj tenko cevko za ustnik. Najbolj priporočljiva je v ta namen tenka testenina (makaron), ki nam jo mamica rade volje

odstopi od svoje kuhinjske zaloge, ne smemo je pa seveda dolgo časa držati v ustih, da se nam ne omehča.

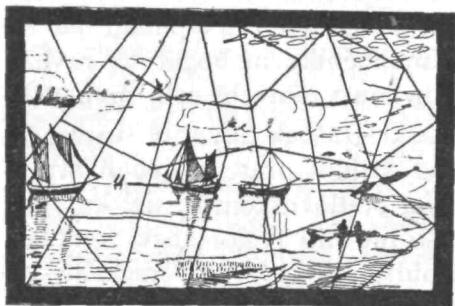
Žirafa (št. 5) ima za trup velik kostanj, noge so iz porabljenih vžigalic, vrat pa je sestavljen iz dveh želodov, ki ju nanizamo na drobno paličico ali na košček žice; velik želod vzamemo tudi za glavo. Ušesa in rep so pa iz kratkih koščkov vžigalic.

Za ostale predmete: za možica (4), zibelko (6), svetiljko (7) in ladjico (8) pa skoro ni treba razlage, saj nam sličica prav jasno pove, kako jih je treba napraviti.

Malo bolj zavito delo nam nudi tehtnica (9), čije prečnici in jeziček so v celem izrezani iz tanke lepenke, škarje so pa zvite iz žice. Skledici tehtnice sta iz dveh polovic kostanja, ki ju pritrdimo z drobno vrvco na prečnici. Tehtnica je vseskozi uporabljiva, če jo natančno sestavimo.

Tudi druge sadeže, predvsem tiste, ki jih ima mamica v kuhinji, uporabimo lahko v svoje namene. Marsikaj zabavnega se da napraviti iz krompirja, korenja, repe itd. Pa o tem kmalu kaj...

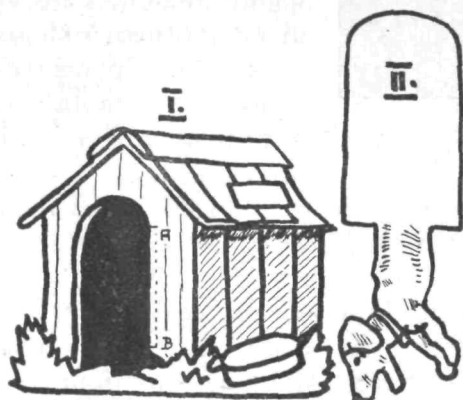
II. Sestavljalna igra.

Naša slika nam prav nazorno kaže, kako si napravimo to igračko. Vzamemo lepo razglednico, poljubno sliko ali pa umotvorček, ki smo ga narisali sami, in ga nalepimo na debelo lepenko ali — še bolje — na tanko deščico in jo potem, ko se je posušila, izrežemo z žagico za rezljanje v več nepravilnih delov. Vse dele pa nato zložimo v ploščato škatlico. Igro podarimo sestrici ali bratcu za rojstni

dan ali za god in vesela je bosta, četudi se bosta morala delj časa mučiti s sestavljanjem posameznih delov v pravilno celoto.

III. Pasja hišica.

Prerišite obe risbi na dva koščka močnega papirja, izrežite pa samo sličico štev. II. Na sliki I. pa napravite z nožem zarezo po črtkasti črti od A—B. Če vtaknete sedaj v to zarezo kužka in ga potezate sem in tja, bo Sultan pomolil glavo iz hišice in renčeče pokazal zobe.

VIKTOR PIRNAT:

Uskoki.

(Pripovedka.)

Pred tri sto leti je stal na prostrani planoti ob vznožju Gorjancev ličen gradiček, obkrožen z visokim obzidjem in utrjen z močnimi obrambnimi stolpiči. Potrebno je to bilo radi turške nevarnosti in zbog uskoške bližine. Vsaj so prebivali po vaseh onstran gorskega roba nesmrtni sovražniki divjih Turkov, pred katerimi so se tudi umaknili iz svoje tužne bosenske domovine semkaj v mirno gorjansko zatišje. Tamkaj po žumberških selih so čakali, da jih njihova nova domovina pozove na branik, v pustem brezdelju pa so kaj

radi napadali dolinske gradove in utrjena župnišča. Celo večjim naselbinam so postajali nevarni. Boj je bil njihovo življenje, brez boja je bil zanje svet prazen in dolgočasen. Napadali pa so doma le mogočnike in bogatine, reveža so ščitili in mu v potrebi celo pomagali.

Oštraski graščak Severin Švajcer je imel pred njimi prav poseben strah. Ker svojim podložnikom ni nič kaj prizanašal, so mu bili ti gorjanski svobodnjaki osobito gorki. Vrh tega je bil grad natrpan z bogastvom, z orožjem, strelivom in z živili, torej z vsem, česar Uskoki niso baš zametavali.

Neštetokrat so že poskušali vdreti v grad, toda ob čuječnosti grajskih straž in ob močnem oklepnem obzidju se je vsak poskus ponesrečil. S krvavimi glavami so se morali vselej umakniti v

bližnjo goščavo in po najkrajši poti izginiti v svoja gorska gnezda.

Česar ni zmogla sila, je dosegla zvijača.

Nad pol leta že so imeli v dolini mir pred Uskoki. Bilo jih ni ne na žetev ne na trgatev, in pozornost straž je pojemala. V usodni noči pa je povsem odrekla.

Grajska hčerka se je možila na neko štajersko graščino in pirovanje je trajalo že kar ves teden. Baš tisto popoldne se je bila odpeljala z možem in materjo na svoj novi dom, zapuščeni Oštras pa se je topil v vinu.

Kdo bo ob taki priliki mislil na Uskoke! Pospalo je vse: graščak, njegova družina in straža. Bdela je le grajska kuharica Meta, ki ji je bil že popoldne prišel povedat njen oče iz bližnjega Cerovega loga, da materi ni nekam prav. Slonela je na oknu, gledala v tiho jesensko

noč in čakala na očeta, ki ji je obljubil, da jo pokliče, če bi bilo kaj slabše.

Pritajen žvižg pod obzidjem. Z očetom dogovorjeni znak. Zdaj pa le hitro, materi je hudo! Urno se ogrne, steče na dvorišče in v stražnico. Vse smrči. Sname s stene težke ključne vhodnih vrat, po prstih izgine in naglo odklene. Zapreti že ni več utegnila. Dve visoki postavi sta ji v trenutku zamašili usta, jo zavili v veliko odejo in odnesli do vasi. Tam je čakal njen oče, ki je bil v zvezi z Uskoki. Materina slabost je bila zgolj pretveza, ki je izvabila skrbno in ljubečo hčerko skozi mogočna grajska vrata in pomogla roparskim Uskokom do zmage in plena, ki bi ga sicer ne bili nikdar deležni.

Lahek je bil njih opravek v spečem gradu. Marsikdo se ni imel časa niti zbuditi. Tudi nesrečni graščak je postal žrtev kuharičine lahkomišelnosti.

Izropani gradič so Uskoki zapalili, s plenom pa izginili h gorjanskemu svetemu Miklavžu. Tam so si v božjem hramu razdelili deleže in se razgubili po samotnih žumberških selih...

Kdo zna zlesti skozi košček papirja?

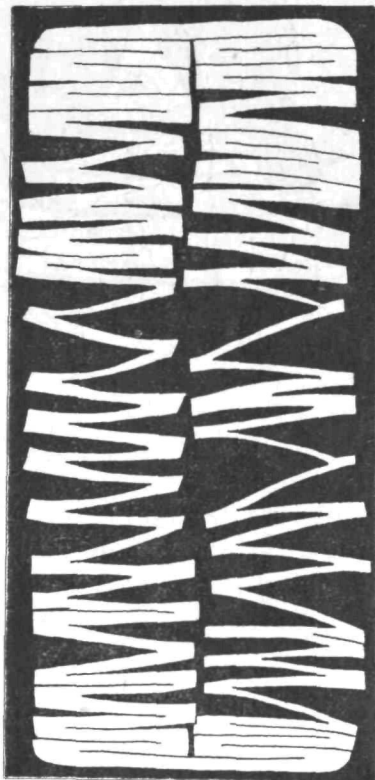
Ali poznate pripovedko o tirski kraljični Dido, ki je l. 880. pr. Kr. ustanovila mesto Kartago?

Ta kraljična si je, ko je prišla v Afriko, izprosila od ondotnih prebivalcev le toliko zemlje, kolikor jo je mogoče pokriti z volovsko kožo. Afrikanci so se smejali tej skromni želji in so rade volje ustregli njeni prošnji. Toda nemalo so se začudili, ko je razrezala Dido kožo v ozka jermena, ki so skupaj zvezana obrobila velik kos zemlje, na kateri je potem kraljica sezidala znameniti grad. Imenovala ga je Kartago. Razvil se je v znamenito mesto. Danes so ga samo še razvaline.

Nisem vam brez vzroka povedal te mične pravljice, kajti coprnija, ki vam jo hočem pokazati, je v tesni zvezi z dobro pretuhtano coprnijo kraljične Dido in se glasi:

Kdo zna zlesti skozi košček papirja? Nemogoče! porečete, toda vseeno gre!

Vzemite košček močnega papirja v veliki igralne karte, prerežite ga po sredini, toda tako, da ostane zgoraj in spodaj ozek trak nerazrezan. Potem ga vpognite previdno navzven!

Vidim vas, kako se smejete; saj skozi to odprtino ne more niti pritlikavček, kaj šele človek.

Rešitev te zagonetke je pa sledeča: razrežite papir, kakor to vidite na naši sliki. Uganka je rešena! Rezanje z nožem ali škarjami morate previdno in skrbno izvršiti, da se vam robovi ne raztrgajo!

A. ŠAVLI:

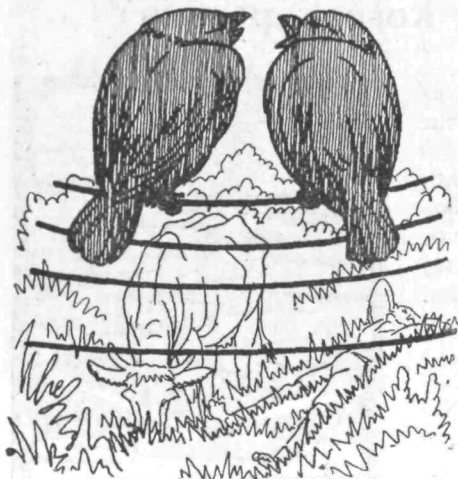
Vrabca na brzojavni žici.

Bajtarjev Vanek leži vznak na mehki travi kraj ceste in gleda v nebo. Kraj njega žmuli Liska sočno travo. Nad njim se razpenja brzojavna žica, na kateri se prepirata dva vrabca. Vanek premišluje: »Kaj neki imata med seboj ta dva prepirljivca?«

* * *

Vrabca na brzojavni žici imata med seboj važen razgovor.

»Ali si ti, bratec Čivko, že kdaj razmišljal,« začena vrabček Sivko, »kaj morajo neki biti te trde niti, ki so napete na teh le drogih ob cesti?«

»Sem,« odgovarja Čivko. »Najprej sem se tega plašil. Potem pa sem videl, da sedijo drugi vrabci mirno na teh nitih in se jim nič ne zgodi. Poizkusil sem še jaz in spoznal, da je bil moj strah prazen. Mislil in mislil sem, čemu bi vse to služilo, pa sem premislil tako, da so ljudje te niti nalašč za nas napeli, da lahko posedamo na njih. Za tri mastne črve bi stavil, da je tako!«

»In to brnenje? Ali čuješ? Kakor bi tulil veter!«

»To je godba, ki so nam jo preskrbeli ljudje. Zadnjič sem videl prav smešnega možiceljna, ki je imel čudno ukrivljene noge z dolgimi in ostrimi kremplji. Videti bi ga moral, kako je racal od droga do droga. Na vsakega je splezal in na njem nekaj popravljaj, kakor bi navijal strune. Veruj, ta godba je samo za nas.«

»Stara tetka Vrabulja, ki je preletela mnogo sveta in ga še več videla, je pravila nam deci, da se po teh nitih ljudje pogovarjajo.«

Čivko pa vztraja pri svojem: »Molči, molči, kaj boš verjel starim babam! Mar ne vidiš, da ni tu blizu nikogar, razen onega dečka tu spodaj in krave poleg njega. Ali naj se pogovarja s kravo?«

»Naj bo kakor že, vendar mi vzbuja to votlo brnenje grozo in zle slutnje,« priznava Sivko. »Saj ni morda res ničesar na stvari, vendar se rajši spustiva na cesto in se povaljajva v prahu.«

»Pa se spustiva,« zaključi Čivko.

* * *

Vanek je videl oba vrabca, kako sta zletela raz brzojavno žico na tla, baš ko je brnel od daleč, daleč po njej brzojav:

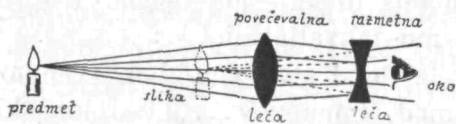
»Sinoči se je pripetila v Hausdorfu strašna rudniška nesreča. V rovih se je vnel pokalni plin. Preko 100 rudarjev je mrtvih...«

* * *

Vanekov oče, ki je odšel pred letom dni za kruhom v svet, je bil med tistimi rudarji...

Kako je nastal daljnogled.

Bilo je l. 1602. Otroci urarja in izdelovalca naočnikov Caharije Jansena, ki je stanoval v malem holandskem mestecu Middelburgu, so se nekoč igrali s steklenimi lečami, ki jih je izdeloval njihov oče v svoji delavnici. Izpostavljali so jih solnčnim žarkom in poskušali s posebno veliko lečo celo zažgati košček papirja. Najstarejši deček se je pa zabaval s tem, da je opazoval

skozi različna stekla na koncu ceste stoječi cerkveni stolp. Ko je vsakega posebej preizkusil, je vzel tudi po dve stekli skupaj. In kaj je nenadoma opazil? Ko je staknil dvojce stekel in pogledal skozi, je videl, da je postal

stolp na mah veliko večji; tako blizu se mu je videl, da bi ga skoro lahko objel z obema rokama. Presenečen je poklical svoje sestrice in jih opozoril na ta nenavaden pojav. Slučajno je vstopil v tem trenutku v sobo njihov oče. Opazil je napeto pozornost otrok. Tudi on je pogledal skozi stekla in videl vse predmete veliko bližje in večje kakor s prostim očesom. Natančno si je ogledal stekla, izbral v delavnici boljše leče in jih nataknil na dve stojali, ki ju je lahko premikal sem in tja. V čudežni jasnosti so se prikazali oddaljeni predmeti čisto blizu; prostor med obema lečama je ovil s črnim papirjem, s tem je učinek še povečal. Po dolgotrajnih poskusih je prišel končno na misel, da bi namestil obe leči v temni cevki iz lepenke. Na ta način je iznašel daljnogled.

Posebno povelje.

Še v začetku prejšnjega stoletja je bilo v portugalski vojski v navadi svojevrstno povelje. Preden je bil dan ukaz za napad, se je glasil komando: »Sovražniku hud obraz (naredite)!« nakar so pričeli vojaki grbančiti čelo. Nato je zaklical častnik: »Zelo hud!« in se trudil, da bi podelil svojemu licu kar najbolj srdit izraz. Vojaki so posnemali svojega poveljnika in rezali pri tem strahovite obraze.

Ferdinand Ossendowski: Življenje in prigode male opice. (Dnevnik šimpanzke „Kaške“)

Padla je kakor kamen na hrbet kozla. Odtrgal se je in zbežal, noseč na sebi roparja. Črez hip se je zamajal in padel. Iz pregriznjene vrata je brizgala kri.

Morali smo dolgo sedeti na drevesu. Šele ko je odšla nasičena civeta, lakomno se oblizujoč, sva krenila na daljšo pot. Kmalu sva že lezla po strmem pobočju naših gorá.

Mamica je jokaje lizala moj obrazek. Atek, ki je bil sicer samo resen in silen vodja, si je otiral solze. Dedek Bo=Bo je nekaj renčal z ganljivim glasom. Sosedo so ihtele. Hara=Ua je venomer klepetala. Otroci so izpraševali, kje sem bila in kaj sem delala. Vsi so hvalili Ori=Orija za njegov čin in se mu zahvaljevali.

»Spreten si, cenjeni sosed,« mu je dejal sivi Ngu=Ngu, »vendar bi te imenoval najplemenitejšega izmed šimpanzov... Ti si junaški in požrtvovalen.«

Po teh besedah mu je podal roko.

»Striček« je bil ganjen in sram ga je bilo radi teh pohval. Da bi zakril zadrego, je zaklical:

»Sosedo Si=Ma, daj mi kako zelišče. Prehladil sem se nekoliko in kiham kakor je kihal moj lajnar, če je ponjuhal močan tobak.«

Nihče ni tega razumel. Učenka vseznale I=So stara Si=Ma mu je dala ščipec zelišča.

Očividno je bilo grenko, zakaj »striček« se je tako namrdaval, da mu je nos skočil na čelo, a ves obraz se mu je skrivil.

Požrl je, zaklel in šel spat.

Dan krikovinsolzá.

Današnji lepi, jasni dan je zvabil ves narod na skale. Grelimo se na solncu. Mladina se je igrala skrivalnice in uganjala neumnosti. Vsem je že postalo dolgčas, ker so morali prebivati v mračnem brlogu.

Brambovci so krenili na savano. Doma so ostale le samice. Obstopile so Hara=Uo in poslušale njeno klepetanje. Hara=Ua vedno pripoveduje nenavadne stvari. Stari Ngu=Ngu jo posluša in se potrpljivo

smehlja. Zdi se mi, da Hara-Ua često laže. Vendar ji to ne škodi. Šimpanzke z veliko radovednostjo poslušajo pripovedovanje sosedinje.

Danes je uživala, ko ni bilo samcev. Nihče ji ni ugovarjal. Nihče ni silil k delu. Klepetala je brez nehanja.

Mladina je ostala brez nadzorstva. »Pojdimo v sotesko!« je predlagal namah veseli Kal. »Pojdimo!« smo zaklicali. »Moramo si ogledati slonove kostil« je dodal deček. Začeli smo se naglo spuščati po pobočju gorá. Šli smo tiho, da bi matere ne preprečile našega pohoda. Skrili smo se v grmovju in dospeli na poljano. Ogledali smo si razmetane kosti ogromnega slona in kose debele kože. Začeli smo ruvati sveže listje, izkopavati korenine blatnih rastlin. Življenje nas je že naučilo opreznosti. Veselili smo se, ker smo našli sladčice, vendar smo pazljivo opazovali.

Kmalu smo slišali tihi hrest. Slišal se je v bližini, v gostem grmovju. V enem hipu smo že bili na drevesih. Bil je že skrajni čas za to. Iz grmovja je v polnem diru pridrvel serval. Velika, siva mačka. Okrutna in drzna roparica. Napada celo antilope.

Spoznavši, da mu je plen ušel, se je ustavil. Tolkel je z repom po bokih, gledal na nas z zlobnimi pogledi in jezno renčal. Skočil je k drevesu in se začel spenjati. Preskočili smo na sosednje drevo. Serval nas je preganjal. Nikdar bi nas ne bil dohitel. Tega se nismo bali prav nič. Vznemirjalo nas je le, ker smo se na ta način oddaljevali od gorá. Naposled smo začeli vpiti na pomoč.

Dolgo nam ni nihče odgovoril. Končno so začuli naše krike. Na robu gorá, okoli jame, se je zarojilo od šimpanzek. Slišali smo njih skrbno renčanje. »Serval! Serval nas lovi!« smo kričali vsi vprek.

Naši glasovi so dospeli do ušes vznemirjenih mater. Z velikimi koraki so zbežale navzdol. Skakale so sredi ostrega kamenja. Grozno so renčale.

Vse je nadkrilila mati Kala. Bila je v strahu za svojega edinca. Bilo je to njeno prvo dete. Kot blazna je hitela z naježenimi lasmi na glavi in na vratu. Šklopotala in grizla je z zobmi. Tolkla se je po prsih in renčala. Ne da bi kaj mislila, je dirjala k servalu. Ta je skočil na zemljo in čakal. Ko se je šimpanzka približala, je iztegnil telo in skočil. Razvil se je obupen boj. Bojevnika sta se valjala v travi, kričala, bežala drug pred drugim, da bi znova začela boj. Serval je bil vendar spretnejši. Posrečilo se mu je zasekati kremplje v vrat šimpanzke. Črez hip jo je zgrabil z zobmi za grlo. Mati Kala se je zgrudila. Druge so v strahu splezale na drevo. Serval ni odšel. Legel je in čakal.

Namah je došel od strani gorá glasen žvižg. »Striček! Striček! Pridi! Serval je tu!« sem zakričala.

Zdelo se mi je, da se je takoj pojavil Ori-Ori, še preden se je porazgubil moj glas. Ni stopil na poljano, marveč je splezal na drevo.

Ogledal si je okolico in vse, kar se je zgodilo. Opazila sem, da je nosil s seboj svojo grčavo palico. Skočil je z drevesa in izginil v grmovju. Plazil se je tako tiho, da niti mi niti serval nismo nič slišali. Pojavil se je nenadoma za napadalcem. Šel je po dveh nogah, grozno renčeč. Z obema rokama je držal nad glavo dvignjeno palico. Lasje so se »stričku« naježili, oči so se temno bleščale.

Divji maček se ni utegnil obrniti k Ori-Oriju. Palica mu je z zamahom padla na hrbet. Serval se je spotaknil. Vendar je skočil na nasprotnika. Zagnal se mu je v prsi. Opazila sem, kako je brizgnila kri. Ori-Ori pa je z eno roko pahnil od sebe roparja. V istem hipu pa mu je prisolil silen udarec. Trikrat se je serval vrgel na »strička«.

Trikrat je brizgnila kri iz širokih prsi našega brambovca. Naposled je palica padla na glavo mačka. Serval je omahnil in se začel zvijati, sikajoč in grabeč s kremplji zemljo in travo. Ori-Ori je mlatil s palico vse močneje. Sovražnik že davno ni več živel, a zbesneli »striček« je v nezavesti mlatil. Vendar je oslabil, ker mu je kri vedno bolj lila iz prsi.

Zgrudil se je na zemljo in se ni ganil. Odnegli smo »strička« v jamo. Težko nam je bilo to, ker je bil Ori-Ori težak. Ranjenca smo položili na mehko postlano. Naša zdravnica se je zavzela za njegovo zdravje. Prinesla sem »stričku« sveže vode. Črez hip se je osvestil. Ko je izvedel, da serval ne živi več, se je nasmehnil in rekel: »Ha! Seveda palice ni mogoče premagati...«

Znova se je onesvestil, a morda je zaspal, oslabiljen.

Kmalu so se vrnila naši brambovci. Ko so zvedeli o prigodah, so obkolili ranjenca. Hoteli so se mu zahvaliti in ga pohvaliti. Ori-Ori je spal.

Atek nam je zvečer pripovedoval, da se je »striček« venomer vznemirjal radi nas. Naposled je sklenil vrniti se s savane. Drugi so bili zajeti z izkopavanjem bambusov. Šel je torej sam...

»Ori, Ori — je dober, plemenit šimpanz!« je končal atek svoje pripovedovanje.

Ponoči sem vstala in šla k »stričku«. Ni spal in venomer govoril. Imel je vroči roki in čelo. Pojila sem ga z vodo. Kladala sem mu v usta zelišča. Ni me poznal. Jaz se bojim za »strička«! Morda tudi on pojde od nas za vedno?!

Nisem spala. Prejokala sem vso noč...

(Dalje prih.)

ANTON DEBELJAK:

Detinstvo jarega junaka.

Predragi poslušalci, napnite ušesa kakor zavci. Povedal vam bom mladostne čine Slavka Ostrca, ki vam je bil ob svojem času brat in sotrpin.

Za Ostrca se je pisal, ne po golem slučaju, temveč po višji previdnosti, ki ga je že v daljnih prednikih zaznamovala za krasno bodočnost: ostrc, veste, pomeni nič manj ko bistrce ali veleum. Sedaj pa, ko se je proslavil po prostrani domovini, je storil čast imenu svojemu: po pravici sluje Slavko v slavi, ki mu jo smete zavidati.

Prvega malega travna je zagledal luč tega sveta v Solzni dolini, nazvani tako nemara po močnem potoku, ki žubori, včasih pa šumi ali hrumi skozi rojstno podolje. Za svit tega sveta pa ni mehkindnik odkrāja nič kaj maral, prerado se mu je namreč bleščalo. Mamica ga je torej v zibki skrbno zakrivala, bržkone tudi zato, da ga ne bi posečale človekoljubne muhe ali ga obadali brenčeči obadi.

Pedenj-možic je tako pridno pupal in papal, da so mu domačini dali priimek »papež«. Človek, krona stvarstvu, le polagoma raste, ne kakor ostala živa bitja: temu naravnemu zakonu se je radovoljno pokoril tudi Ostrčev večaj. Večaj mu pravim zategadelj, ker je tupatam prodirno večal ali vekal za jedačo in pijačo ter se po njej kolikor toliko večal. Mesa mu spočetka niso privoščili, samo striček Matiček je skrivaj malemu koledniku-moledniku poklonil košček telečje pečenke. Ko je nekoč sedel tudi Slavkov papa za mizo in ga je sinko prosil za odrezek zrezka, ga je pametni oče zavrnil, češ, da to ni zdravo za mlečnozobe papeže. »Stričko, zakaj si mi pa ti dal včeraj?«

»Ker sem bil neumen,« se nepremišljeno opravičuje učeni sorodnik. A ker se frkolin drži nekam otožno, mu blagi mož vendar prepusti neznaten grizljaj. In kaj je moral slišati v zahvalo?

»Zdaj si pa tak, kakor si prej dejal!« se nasmehne hudomušni paglavec in urno oddrobni po sobi.

Ko je vrli junaček štel blizu štiri leta, ga je teta Elizabeta spremila v kopališče, kjer mora vsakdo poprej pod prho, preden sme v obzidano kotanjo. Doma je Slavko potlej čebljaj o mokrem doživljaju: »Veš, mamica,

voda, ki je ležala, ni bila nič lepa, ampak ona, ki je visela s stropa, mi je jako ugajala.«

Nekdaj je Slavko čičal na stolu, povišanem s šahovsko škatlico, za družinsko mizo. Prisedniki so bili že použili sir, oziroma sadje. Tedaj se pripeti malemu čičarju huda smola. Vse oči se strogo in togo zapičijo v ne-
previdneža, ki se možato otrese: »Sir je to napravil, slišal sem ga!«

Stric Matic mu je bil kupil lesenega konja, ki pa ga je varčna mati shranila, češ, da še ni prikladen za takšno dete. Ob letu mu ga je izročila za god, rekoč: »No, letos ga boš lahko jahal.« — »Mama, ali se je zdaj ihaha zmanjšal?« poizveduje neugnani modrijanček.

S sosedovo Minko se je Slavko največkrat igral. Da bi jo razveselil, ji je neki dan hotel poslati svoje srce, pravo srce iz živega telesa, zavito v slamo in položeno v košarico. Soseska se mu je smejala, češ, da si bo moral prsi preparati z ostrim nožem. Ker pa se je Ostrc ustrašil ostrine in se silno bal

krvi, je opustil velikosrčno nakano... Primerilo pa se je, da je navzlic svoji pozornosti nasproti Minki zalo dekletce užalil ob neki priliki. Zabaval jo je s pripovedovanjem svojih sanj. Bil je v sladličarni, kjer je baje pohrustal celo skladanico sočnih skladancev, ki slišijo tudi na ime óblati, in obilo drugačnih dobrot. »Ali sem jih tudi jaz kaj pohamala?« se obrne Minka nanj. »Saj tebe niti zraven ni bilo,« se odreže prostodušni kavalirček, a dekletke zažene glasen jok, ki bi celo okrutnemu Herodežu segel v dno srca.

Teta Elizabeta je okoli pusta vze-
la Slavka s seboj v opero. »Zakaj pa črni gospod tolče lepo gospodično?« se začudi radovednež, mislič na kapelnika in pevko. »Saj je vendar ne tepe, ti tepček!« odvrne teta z nasmehom. »No, počemu pa potem gospodična

tako kriči?« prigovarja nejeverni Tomažek. A bolj ko je svetlooki mrgolin strmел v kapelnika z bujno grivo in s paličko v roki, bolj mu je zagonetni možak ugajal. »No, tetka,« se mu naposled izviije prošnja, »če praviš, da gospod res nikogar ne pretepa, mi ga daj kupiti, se bova skupaj kratkočasila!«

Naključilo se je, da se je Slavko pri nekem dogodku netočno izrazil napram teti Elizabeti. Ta pa je zasumila, da je pedenjmožic vedoma izrekel neresnico, ter ga je zatorej pokarala z besedami: »V tvoji starosti se nisem jaz nikoli zlagala!« — »Kdaj pa si pričela?« jo preseneti navihani drobljanec.

S svojim sedmim letom je Slavko počel hoditi v šolo. Stavba je imela velikanska vrata, ki so zjutraj široma zevala liki pošast, hoteča požreti kopo nedolžne dece. S tesnobo v srcu so stopali otroci po kamenitih stopniščih in ginili v prostorne razrede. Vršelo je kakor v šumečem ulnjaku, dokler se ni zamajal šolski zvonec in nalik zdrobljenemu steklu sesul na preplašene pri-
tlikavce svoj rezki zvok. In ko se je pokazal resni učitelj pred tablo, se je prvi teden ves razred kot učaran pretvoril v trepetlikovo hosto, kjer so utripale trepalnice in drhtele rožnate ustnice, zlasti onim, ki so čutili, da imajo slamo v glavi.

Slavko pa ni spadal med trepetlikovce, nič ga ni skrbelo, da bi mu gošpod učitelj dajal »tepkovca piti.« Odlikoval se je mimo vseh tovarišev, pri vsem tem pa je prizadeval vzgojiteljem dokaj preglavice s svojimi opazkami. Pri zemljepisu se mu je zdelo nepojmljivo, zakaj so si strokovnjaki izmislili zemljevide z modrimi rekami. Samo Soča, pravijo, ima sinjkasto vodo v slovenskih deželah! A vse te višnjeve žilice, ki naj bi bile reke, so tako suhe, niti za kapljico vlage ni v njih.

Pri naravoslovski uri je Slavko pogodil imenitno oznako za želvo. »To je žival,« je izjavil, »ki nosi četverokote po hrbtu in vtika svojo glavo v usta.« Za termometer pa je našel opredelbo: »Kadar pritisne mraz, se toplomer umakne na neko mesto, ki ga označujemo z ničlo 0.«

Nekoč je razlagal gospod katehet: »V življenju ne sme biti ničesar, kar bi moral človek prikrivati. Vsa dejanja naj bodo taka, da se morejo vršiti na belem dnevu.« — »Ne zamerite, gospod, moj stric Fric pa tega ne more,« ugovarja Ostrc. »Zakaj pa ne, dečko?« — »Ker je fotograf.«

Omeniti bi hotel še neizpodbitno resnico, da je bil Slavko izboren risar. Iz šole gredoč ogleduje nekdanjo skicirko ter primerja mestni grad, črtan na trdem, belem papirju. Izvestne poteze mu niso pogodu. Brisati bi bilo treba, toda ne more zatipati radirke. Na srečo prikoraka mimo mož postave in domiselni premetenec pristopi k njemu: »Prosim, gospod stražnik, da bi mi posodili svoj pendrek, nekaj bi rad popravil na tejle sliki.«

Prej nego se poslovim od nadobudnega junaka, vam razodenem, da je po nekoliko letih šolanja že koval pesemce. Za domačo nalogo so šolarčki dobili vajo, posneto po Jenkovih verzih »Zimski dan«: Prizor na klanecu. In kaj menite, kako je vaš vrstnik opravil svojo dolžnost? Poslušajte njegove stihe in stike, pri katerih mu je sicer nekoliko pomagal starejši brat z uni-
verze:

Vranec in vran.

Hu, ko zverina škrtá zima
in sneg pokriva vso ravan.
Sestradan tič na veji kima,
le mraz in zrak uživa vran.

Po cesti stopa vprežen vranec,
okrogel ves in ves bahat,
ko prikoraka konj na klanec,
dobrotno dvigne rep košat.

Glej zlatih jabolk! kraka krokar
in se spusti na toplo jed.
Oj hvala ti, moj pek in mokar,
prelepa hvala za obed!

Gospod učitelj je prebral te »kupčke,« kakor pri nas mladina imenuje pesniške kitice, in se z navdušenjem izrazil: »Iz tega zvitorepca bo kedaj izreden veljak ali pa, če zaide na kriva pota, brezprimeren nepridiprav.« No, Slavko se je po sreči ogibal slabe družčine ter je danes ugleden prvak v našem duhovnem udejstvovanju. Termometer njegove blaginje pa gre še zmeraj kvišku. O njem niti najbolj zelena zavist ne more dejati: Večja slava kakor krava.

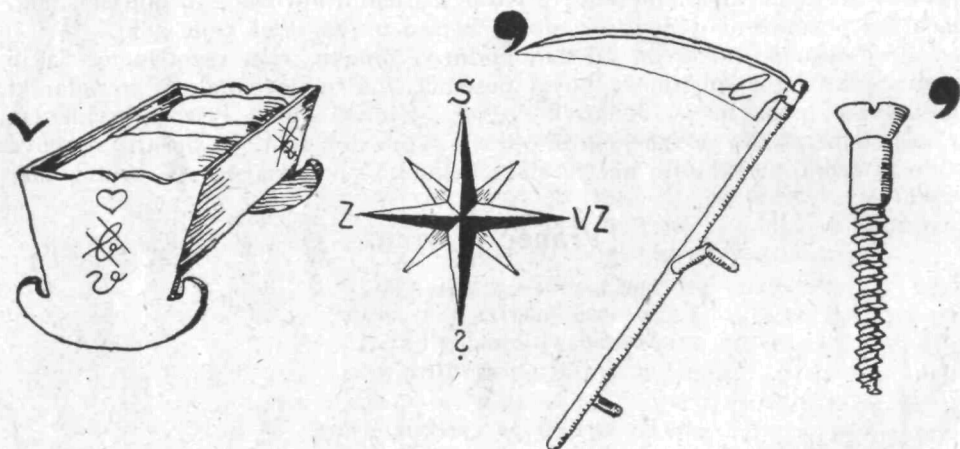

Naše uganke.

1.

ZASTAVICA V PODOBAH.

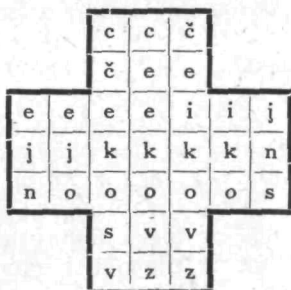
(Risal Dušan Vagaja.)

2.

ZAGONETNI KRIZ.

(Sestavil J. W.)

Besede,čitane vodoravno in navpično, pomenijo: 1. pomladansko cvetlico in mladinski list; 2. mesto v Dravski banovini; 3. vrtni pridelek.

3.

KATERO ŠOLO OBISKUJEJO NASTOPNI DIJAKI?

Franc Mencinger, 14 let,
Pavel Kandare, 12 let,
Nikolaj Dragar, 12 let,
Ludovik Kastelic, 13 let,
Alojzij Rupnik, 13 let,
Zmagoslav Lajovic, 13 let.

Natančno si oglejte starost posameznih učencev in jo upoštevajte pri njih imenih! V vsakem imenu dobite po eno črko. Več vam pa ne smemo povedati!

4.

DVE POSETNICI.

Kaj sta ta dva moža?

Z. Perko

Vis

V. Jurčič

Klana

REŠITVE UGANK IZ PRVE ŠTEVILKE.

1. Zlogovnica: 1. babica, 2. Robinzon, 3. enajsti, 4. zakaj, 5. drsališče, 6. Emil, 7. Java. (Brez dela ni jela).

2. Gorska uganka: Ime pete gore je Krim.

3. Črkovnica: noč, noj, Noe, nor, nos, nov, nož.

4. Od ogla do ogla: Vsak je svoje sreče kovač.

5. Dopolnjenka: vrba (Vrba), Vrbas, Vrbani.

Vseh pet ugank so rešili:

Pristovšek Marinka, Betetto Milan, Lj. dija Lavtizar, Zvonko Vuga, Uroš Gulič, Savo Sink, Föderpersperg Oskar, vsi iz Ljubljane; Zalokar Srečko, Zoran Jerin iz Celje; Vida Kovačič, Breda Zemljčič, Weber Milan, vsi iz Maribora; Zlatica Jug, Studenci pri Mariboru; Stanko Zorec, Slivnica pri Mariboru; Tonček Lavrič, Rogaška Slatina; Janežič Miloš, Bled; Hacin Anica, Prevalje; Vida Bizjak, Kostanjevica; Nada Jurišič, Gradac; Anica Sem, Ljubno; Mira Šentjurec, Slovenjgradec; Herman Suchy, Niš; Vecej Stanko, Orlavas pri Braslovčah; Ivan Lisac, Trbovlje; Marica Jakelj, Kranjska gora; Bojan Defranceschi, Beograd; Stojan Drašček, Zalog pri Ljubljani; Cirila Vidmar, Podgorje pri Kamniku; Kaiser Milka, Dravograd; Marjanka Prestor, Moravce; Ivo Fabinc, Sušak; Kadliček Anka in Toplak Franc, Ptuj; Kostanjevec Ivan in Plaznik Jožef, Šoštanj; Mirko Tušek, Kranj; Delakorda Miljeva in Vlasta Mramor, Celje; Otmar Rechberger, Kresnice; Elza Millionig, Guštanj; Zvonko Kožel in Rajšter Jožef, Šoštanj.

Dve uganki so rešili:

Štefka Zalokar, Metlika; Pernuš Leopoldina in Lesar Saša, Bled; Mihelič Mirko, Studenci pri Mariboru; Milan Kos, Celje.

NAŠE NAGRADE.

Takole jih je to pot razdelil muhasti zreb:

1. Ivo Fabinc, Sušak: Baukart, Marko Senjanin, slov. Robinzon.

2. Mira Šentjurec, Slovenjgradec: Flerè, Babica pripoveduje.

3. Herman Suchy, Niš: Tille-Prišpil, V kraljestvu sanj.

4. Marinka Pristovšek, Ljubljana: Fr. Zbašnjik, Drobne pesmi.

5. Srečko Zalokar, Celje: Dimnik, Kralj Aleksander I.

V prihodnji, novemberski številki razpiše stric Doropoljski nove nagrade. To bo spet dirindaj in še kaj!

MEH ZA SMEH.

V cirkusu.

Tonček gleda zebro, se čudi njeni pisani obleki in pravi očetu: »Papaček, poglej osla v kopalni obleki!»

Iz prirodozlovja.

»Katera žival je človeku najbližja?«
»Bolha, gospod učitelj!«

Prepozno.

Metka: »Mamica...«

Mamica: »Najprej moraš izpiti kavo, potem pa smeš govoriti!«

Metka: »Ampak mamica, nekaj bi...«

Mamica: »Pridna bodi in ubogaj!«

Metka: »Prosim, mamica, v ko...«

Mamica: »Tako, Metkica, zajtrkovala si, sedaj pa smeš govoriti.«

Metka: »Mamica, v kopalnici je počila cev in voda lije po tleh!«

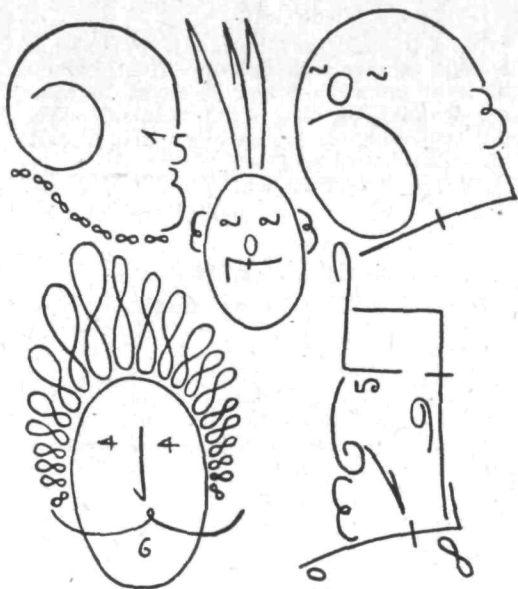
OBRAZI IZ ŠTEVILK.

Če natančno pogledate narisane glave, vidite, da so vse (resni učenjak, Tone Smuk, rokokoborec, brivec, strogi gozdar) narisane s številkami.

Enkrat dobi šestica malo daljši rep, pa ga že skoro imate na papirju, starega učenjaka; drugokrat se vleže sedmica na trebuh in Tone Smuk se vam hudomušno nasmehlja, ali pa se trojka zavalja na hrbet in vam upodobi mogočne brke lasuljarja.

Gotovo poznate zgodnico o številki 8, iz katere nastane številka 3. Še ne? No, vam jo pa povem! Deček je kupil pri peku presto. Ker je bil zelo lačen, ji je brž odgriznil dva krepka ogla. No in kaj je nastalo iz tega? Iz osmice se je rodila trojka.

Pa še nekaj! Kdor zna narisati še par takih glav (seveda jih mora sam pogruntati), naj jih kar pošlje uredniku »Zvončka«. Kdor pa rad računa, naj sešteje številke vsake glave in nam pove njih vsoto. Bomo videli, če res zna natančno seštevati!

Velečtenjeni gospod Doropoljski!

Tudi jaz bi se rada uvrstila med Vaše koticarje. »Zvonček« imam že naročen sedmo leto. Hodim v 5. razred osnovne šole v Žireh. Od svojega petega leta obiskujem tudi sokolsko telovadbo, za katero imam mnogo veselja. Nastopila sem že na nekaterih javnih prireditvah.

Rojena sem v Spodnji Idriji, na našem, po Italijanih zasadenem ozemlju. Mamica mi je že mnogokrat pripovedovala, kako kruti so Italijani z našimi brati. Zato se moramo mi v Sokolu vzgojiti v krepke in zavedne Jugoslovane, da bomo lahko nekoč nesli tudi čez mejo prapor svobode.

Vesela bi bila, če bi v eni prihodnjih števil zagledala tudi svoje pisemce.

Zdravo!

Kendova Vladimira,
učenka V. razreda v Žireh.

Odgovor:

Draga Vladimira!

Naša ljuba država potrebuje navdušenih Sokolic in strumnih Sokolov. Vsi Zvončkarji bi morali biti kot Ti vneti sokolski naraščajniki, da bi si v telovadnicah okrepili telo in duha za nesebično delo v čast in oblast naše kraljevine.

Zdravo, vrla Sokolica!

Gospod Doropoljski.

*

Spoštovani gospod Doropoljski!

Dovolite, da se tudi jaz oglasim pri Vas. Prosim, če bi sprejeli moje pismo in ga priobčili v prihodnjem letniku. Tudi jaz rad čitam »Zvonček«. Najlepše povesti se mi zdijo: Kako je Barica prevarala čarovnico, Zgodba o palici, Ribič in njegova žena ter Mevše. Jaz sem Topličan. Zagorje in Toplice štejeta okroglo 3000 duš. V Toplicah je večina rudarjev. Ti morajo delati noč in dan v globokih rovih, da si prislužijo vsakdanji kruhek. Jaz sem bil učenec 3. razreda. Dovršil sem ga z odliko. Učite

ljica gospodična Ölhofer je zelo ljubezniva. Na počitnice bom šel morebiti na Gorenjsko.

Tudi Vam želi vesele počitnice Vaš vdani koticar

Adamič Levo.

Odgovor:

Ljubi Levo!

Kajne, kako hitro so minile počitnice. Že smo spet v šolskem delu, v skrbeh. Vsak mesec enkrat pa nas bo prišel »Zvonček« kratkočasit in pozabavat. Ali se že kaj veselíš nanj?

Lepo Te pozdravljam!

Gospod Doropoljski.

*

Čenjeni gospod Doropoljski!

Danes Vam prvič pišem. Sedaj sem tudi jaz naročnica »Zvončka«. Zelo mi ugaja Vaš list. Posebno rada rešujem uganke.

Sem iz Kostanjevice. Mesto leži na otoku reke Krke, blizu pa je starodaven grad, ki so ga obiskovali bosanski roparji.

Hodim v 5. razred osnovne šole. Stanujem v šoli, ker je moj očka šolski upravitelj. Najljubša predmeta sta mi zemljepis in zgodovina.

Z željo, da tudi mene uvrstite v Vaš kotichek, Vas iskreno pozdravljam.

Saša Zagorčeva, Kostanjevica.

Odgovor:

Ljuba Saša!

Vidiš, želja se Ti je izpolnila: Tvoje pismo je natisnjeno v koticčku. Jaz sem si tudi že dolgo nekaj želel: videti Kostanjevico. In veš kaj, letos o počitnicah sem se spotoma res ustavil v tem lepem mestecu in preživel v njem nepozaben dan.

Lepo pozdravi, prosim, očko!

Na svidenje!

Gospod Doropoljski.

..... Ostala pisma priobčimo prihodnjič!

Iz mladih peres . . .

(Prispevki „Zvončkarjev“.)

KAKO JE NJ. VEL. KRALJICA POSETILA NAŠO ŠOLO.

Mislila sem, da me vlečejo za nos, kajti štiri ali pet součenk me je obsulo in mi z veselim licem razodelo novico: »Pomisli, kraljica pride na šolo!« Toda kmalu sem se prepričala, da je temu res tako, kajti novica je romala od ust do ust po vsem zavodu. Gojenke so bile ta dan čudno mirne in tudi letanja po hodnikih, nad katerim se gospod direktor tako često jezi, ni bilo.

Jaz pa, o Bog, sem bila tisto jutro kakor na žerjavici. Razne misli so mi rojile po glavi. Ali se mi izpolni velika želja, ki jo gojim že tako dolgo, da jo vidim? Koliko tisočev in tisočev jih je med narodom, ki to žele iz vsega srca, a meni se ima ta želja izpolniti sedaj. A zopet so me obšle črne misli: morda pa ne bom videla nje — matere naše države. Spomnila sem se onih naših, bivajočih onkraj meje, ob smaragdno zeleni Soči in na Koroškem. Domislila sem se takoj verza mojega nekdanjega gospoda učitelja:

»Nimajo očeta kralja,
nimajo matere domovine,
imajo pisanega očima v črni srcaji,
pisano mater — tujo državo!«

Globoka žalost in usmiljenost me je obšla do onih nesrečnikov in tiha zadovoljnost, da bivam v slobodi zlatnoj, ki jo oni tako pogrešajo. Medtem pa je prišel tako zaželeni trenutek. Iz našega zavoda, kjer je obiskala pet srečnih razredov, mojega — žal — ne, je odšla Nj. Vel. kraljica v Mladiko. Med tem smo pa me, gnane po veliki želji, da bi jo videle, vdrle iz razredov na dvorišče in se vstopile v špalir. Jaz sem se prerila med prve in nestrpno pričakovala. Kmalu so mi živio klci povedali, da se bliža kraljica in končno sem jo ugledala. Srce mi je močno utripalo, ko je šla mimo mene, bila sem ginjena do solz, dušilo me je v griu, najraje bi se bila zjokala, toda s silo sem zatrla solze, ki so mi silile po licih. Polastilo se me je tudi hrepenenje, da bi pokleknila pred njo, poljubila rob njene obleke in ji s tem izkazala veliko vdanost, ljubezen. Prijazno smehljaše nam je Nj. Vel. odzdravljala ves čas z roko, a lepi trenutki so hitro minuli in kraljica se je odpejala z avtom. Naši radostni klci pa so jo spremljali še nekaj časa. Mislila sem, da sanjam, a svečani obrazi součenk so me prebudili in sedanjost — v resnico. Da, prihod Nj. Vel. kraljice je za naš zavod laskav, skoro zgodovinski dogodek, a tudi zame je pomemben, ostane mi neizbrisno zapisan v duši, kajti dne 4. oktobra 1930. sem prvič videla Nj. Vel. kraljico Marijo.

Valerija Marušič, 3. b razred
ljubljske Mestne ženske realne gimnazije.

PAVEL BOBNAR:

TIHO HREPENENJE...

I.

Zarja sreče zatonila,
v boli mi srce drhti.
V tihem gaju se je skrila
tožna slika lepih dni.

II.

Noč tihotna... Srce moje
si želi veselih dni,
ko še nisem znal za boje
grenkih ur sedanjosti...

III.

Iz tujine k domovini
bolna misel mi hiti,
tja kjer v tihi kraljevini
mrtvih — moja mati spi...

A G ZVONČKI.

Ko je bil Miran majhen, se je veselil maminega godu. Že prejšnji dan je spekla mati veliko potico, ki jo je nadela z rozinami in orehi.

Ta dan je dobil Miran od očeta dinar. Zanj je kupil zvončkov. Vedno je bilo takrat na trgu mnogo teh belih cvetic.

Povedal je mameci voščilo in ji izročil šopek. Mati se je nasmehnila, objela in poljubila Mirana in mu odrezala velik kos potice.

Miran je rastel. Odšel je v šole. Večkrat ga ni bilo doma, ko je mati praznovala god. Pisal ji je, na razglednici je bilo voščilo. Mati takrat ni naredila potice. Počakala je, da je prišel Miran domov, in ko je odhajal, mu jo je vložila v kovčeg.

Tako je bilo mnogo let. Sčasoma pa se je vse izpremenilo.

Oče je umrl in so ga pokopali. Mirno počiva na pokopališču in cvetje mu dela družbo. Miran je postal imeniten gospod. Vse se mu klanja, vsega ima v izobilju. Še mar mu ni več potice.

Zato ni čuda, da je pozabil na mater. Stara je že in ničesar več nima za Mirana. A mati ni pozabila nanj. Sleherni dan moli zanj, vsakomur in vselej pripoveduje o njem.

Par let je že, kar se nihče več ne spomni na njen god. Kdo bi se neki? Oče počiva, dobri Miran pa nima zato. Mamica je takó čudna, da se na ta dan vselej razjoka...

Nazadnje je mamica umrla in so jo pokopali k očetu. Tudi na njenem grobu raste cvetje.

Zima se je poslavljal, ko je gošpod Miran hitel po ulicah. Pot ga je privedla mimo trga, kjer so prodajali male šopke zvončkov. Ob pogledu nanje je zbolelo Mirana v srcu. Kupil je drobne cvete, pohitel domov, se zaprl v sobo in zajokal.

Mar vemo, kaj ga je težilo?...

„Zvonček“, XX. letnik, nevezan 30 Din, v navadni vezbi 45 Din
 „Zvonček“, XXI. letnik, nevezan 30 Din, v navadni vezbi 45 Din
 „Zvonček“, XXII. letnik, nevezan 30 Din, v navadni vezbi 45 Din
 „Zvonček“, XXV. letnik, nevezan 30 Din, v navadni vezbi 45 Din
 „Zvonček“, XXVI. letnik, nevezan 30 Din, v navadni vezbi 45 Din
 Letnikov, ki niso tu navedeni, ni več v zalogi

In zadnji glasi ti mi bojo:
 Bog čuvaj domovino mojo!

KUPUJTE IN ČITAJTE MLADINSKE SPISE

« KI JIH IZDAJA »

**DRUŠTVO ZA ZGRADBO UČITELJ-
 SKEGA DOMA V LJUBLJANI**

Zahtevajte cenike, ki jih dobite brezplačno
 NAROČILA SPREJEMA IN TOČNO IZVRŠUJE

**KNJIGARNA
 UČITELJSKE TISKARNE
 V LJUBLJANI, Franciškanska ulica št. 6**